

issues in Conrad's writings is the question of confrontation with strangeness. Meeting with the "other" (culturally, psychologically) is for Conrad's characters starting point towards self-identification. Theme of sea travel can be understood as a metaphor for journey into alien space in which a man confronting with the unknown gets to know himself and defines his limits.

Keywords: travel, tourism, wonder, alienation.

УДК 821.161.2–9“19”

Даниленко Л.В.,
здобувач,
Запорізький національний університет

ХУДОЖНЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕМИ МОРСЬКИХ ПОХОДІВ КОЗАКІВ В ІСТОРИЧНИХ РОМАНАХ 50–60-Х РР. ХХ СТ.

Мариністика в літературі, як відомо, відображає естетику й символіку морських пейзажів, відтворює пригоди на морі і часто позначається *“поривом у незвіданий простір, жагою відкриття нового”* [7, 432]. У художніх творах українських письменників морська тематика широко освоєна в історичних романах про часи козаччини.

Сучасні літературознавці М. Слабошпицький, І. Чернова, А. Андрусів, А. Шпиталь, І. Денисюк та інші досліджували інтерпретацію козаччини в історичних романах, але недостатньо звернули увагу на художнє відображення морського життя козаків.

У статті ставимо **мету** системно дослідити художню інтерпретацію проблеми морських пригод запорозького козацтва в історичних романах І. Ле *“Хмельницький”*, П. Панча *“Гомоніла Україна”*, Н. Рибак *“Переяславська рада”*, Р. Іваничука *“Мальви”*. Для реалізації мети вирішуємо такі **завдання**: визначити у творах співвіднесення художньої правди про морські подорожі козаків з історичною правдою; пояснити, що в освоєнні мариністичної теми письменники відтворили як героїко-романтичні, так і трагічні події; дослідити художнє трактування стратегії військово-морських походів козаків, їх традицій і обов'язкових правил; визначити особливості характеротворення образу Богдана Хмельницького у випробуваннях морським походом; пояснити значення мариністичних пейзажів у відтворенні минулого.

Художня правда у романі *“Хмельницький”* І. Ле про морське життя козацтва охоплює романтику незвичайних пригод і орієнтована на зображення труднощів, небезпек, трагедій. З історичних джерел відомо, що служба на чайці була надзвичайно складною. Перебування людей під палючим сонцем, дощем, вітрами, веслування у три зміни, хитавиця, морські хвороби були під силу найвитривалішим. Л. Косенко уточнює: *“Екіпаж відчував втому від монотонності доквілля: морської безмежності, шуму води і ритмічної праці весел. Крім цього, в чайці було тісно, що дуже втомлювало, негативно впливало на екіпаж <...>”* [3, 338]. Освоєння історичного матеріалу органічно вплітається в сюжетну канву роману. *“Ніхто в човнах не рахував ні ночей, ані днів на цих безмежних морських привіллях <...>.”*

Сам похід через море якийсь і не похід, а відчайдушний стрибок через небуття. Що то за похід козакові, коли замість матері землі під ногами, замість сідла під тобою, гойдається безодня, а замість поводів у руках – важке, немов заведене в твердому ритмі весло? І хвилі, грізні хвилі калатають об човен, намагаються кинути його вверх дном <...> [4, 397].

Детально описано в романі І. Ле складні умови довготривалого морського походу та звичаї, заведені козаками на човнах: розмовляти можна було багато про що, але тільки напівголосно, люльку набивали зрідка, здебільшого нюхали тютюн, а вночі веслярі перепочивали по черзі через одного, потрібний напрямок тримали по сонцю чи по зірках. Художньо осмислюючи історичну дійсність, І. Ле звертає увагу на те, що для козацтва морський похід був вимушеною справою. Пристосованим до степу, дніпровських плавнів, їм приходилося підкоряти море, щоб досягати турецької землі та визволяти бранців-українців. Зворушливість відчуттів, ліризм розповіді зосереджено в метафоричній конструкції: *“Море привітало козака, бо в ньому полоскались і води Дніпра-Славутича”* [4, 376]. Контраст між тривогою і романтикою передано в пейзажі: *“Море нагадало грізними хвилями про безмежжя та безодню. Його не перебрешеш, як копанку”* [там само]. У художній канві роману “Хмельницький” море є тлом для відображення складних перипетій козацького життя, символічним розмежуванням батьківщини й чужини, визначення морально-духовних цінностей.

У мариністичних пейзажах роману серед художніх образів вітру, неба, хвиль особливе місце відведено козацьким чайкам. Зображення козацьких човнів на морі має особливу змістовну наповненість. Це художня деталь, яка виявляє авторський задум – показати небезпеку морського походу, а разом із тим підсилити значущість фізичної та духовної сили запорожців. *“Щоразу під досвіток чорне безхмарне небо закривалося легким туманом, неначе й хвилі пригладжувалися ним. А човни з однаковою швидкістю, як удень, так і вночі, з таким же лютим завзяттям пронизували гострими носами хвилі, бризками обдавали гребців”* [4, 398]. Посилуючи драматизм подій, ілюструючи момент небезпеки, І. Ле зосередив увагу на зовнішніх рисах і внутрішньому стані мореплавців. *“Тридцять пар весел рубали поверхню моря, шість десятків пар м'язів напнулися <...>”* [4, 396]. У художній контекст роману органічно введено приказку *“Човен для козака – як мамина колиска”* [4, 396]. Близько до фольклорних традицій І. Ле проводить аналогію – *“без човна козак, як і без коня у виправі, коли не крукові в степу, то хижим риbam у безодні за харч стає <...>”* [там само].

У романі “Хмельницький” проблема військово-морського життя запорозького козацтва переходить у площину психологізму. Думки, потяги, внутрішні конфлікти, душевні зриви на тлі морських пригод окреслюють характер, світосприйняття козацтва. Автор пояснює, як у козацькому середовищі формуються життєві цінності, відбувається самоствердження. *“Справді, це й не похід, а праведне, просто – святебне поривання розгніваного серця, смертельна погоня за найганебнішим*

кривдником життя! <...> Не каяттям огортався той сум на безкраїх, біснуватих у своїй стихії хвилях, а люттяю, жадобою святої помсти!" [там само].

З історичних джерел відомо, що більш успішно козаки вели бій не в морі, а на узбережжях. Л. Косенко зауважує: *"Відкритий бій козацьких чайок із великими турецькими кораблями тягнув за собою вкрай несприятливі наслідки. Тож шанси дістати поживу у прибережних поселеннях неприятеля були набагато вищими"* [3, 334–335]. Зображуючи розправу козаків із турками у Кафі, І. Ле обходить героїко-романтичні описи. Напруженість подій і морального єства запорожців передано на тлі морського пейзажу. *"Човни на березі, неначе грізна таємнича сила причаїлася на морі, погрожуючи заглинути і в пучину хвиль ввергнути стільки ж то дужих, розпалених гнівом помсти та боєм козаків. Козачий натовп вирував по березі, безперервно поповнявся з палаючого міста"* [4, 392]. Наміри козаків безкомпромісні – *"не милувать поганів, щоб і нащадкам заказали ходити на православні землі!"* [4, 402].

Визволення полонених, нищення прибережного турецького міста І. Ле відобразив через психологічне сприйняття юного Богдана Хмельницького, який уперше взяв участь у морській подорожі. Кожен новий етап морських пригод пробуджував у душі Богдана нові враження. Відтворюючи картину прибуття козацьких чайок до берега, письменник створив ситуацію психологічної напруги, викликані відчуттям чужини. *"Човен чухнувся дном об камінь, різко став. І аж тоді жаль стало моря. Адже в морі лишаються човни, в них частка духу своєї країни <...>"* [4, 403]. Оточення, події, нові враження поступово формують свідому волюву особистість. За короткий проміжок часу у психології Хмельницького відбулися кардинальні зміни. Перехід морем та обставини бою на турецькому березі випробовували його силу духу, фізичну витримку. Його спантеличували й захоплювали дії та вчинки запорожців. *"<...> Берег повнився козаками, стихія бурувала. Тяжке дихання понад тисячі грудей на гірському ускосі берега повнило юну душу Богдана невиразним почуттям бадьорості і в той же час – болючої задухи"* [4, 403]. Атмосфера битви відображена письменником у гармонійному поєднанні зі станом природи.

Висвітлюючи реалії морського бою, І. Ле вибудовує ланцюг подій так, щоб у всій повноті показати обставини штурму прибережного міста й рух емоційного стану козаків. *"Біля багатьох човнів лишалося з наказу старших тільки по одному, по два козака вартових. Вони силкувалися, вирівнювали човни. А на скелі, на круті горби посунули озброєні мечем і духом козаки. "Пан, або пропав" підганяло й стримувало кожного, то кидало в жар, або купаючи в холоді"* [4, 404]. У художньому відображенні подій зосереджено увагу на передчуттях воїнів, внутрішній готовності до непередбачуваних наслідків. Духовною підтримкою для козаків був заклик: *"В місті наша помста обніметься зі смертю в відчайдушнім бою"* [4, 405].

У системі подій роману помітне місце відведено опису бою в порту, де стояли турецькі галери з невільниками-християнами. З художньої обробки історичного матеріалу зрозуміло, що ясир мусив перебувати на березі три дні, щоб *"пошесті*

гяурської позбутись” [4, 403]. Напад запорозького війська на турецькі кораблі описаний автором до дрібниць. Вигукування з галер ранкового азану – заклик до молитви підштовхнуло в одну мить козаків на битву. Пролунав перший постріл, і почався бій біля всіх галер. Козаки зайняли кораблі несподівано і *“жодних потрактувань о здачі ні з ким не провадили”* [4, 406]. Турки знали, що запорожці ніколи в полон не беруть, а вбивають на місці, тому самі кидалися з галер просто в воду. Горів порт і все передмістя. Посилюючи драматизм подій, Іван Ле не приховує правду про надмірну жорстокість козаків, гріховну розпусту. Деякі з них турецьких жінок *“нажируватись брали й кидали або топили, відпливаючи в море”* [5, 217].

Інтерпретуючи події минулого, автор гостро порушує проблему війни. Філософський відступ у творі виявляє інтерес до сенсу людського буття. *“Починався козакий суд – не милостивий, жорстокий. А чи справедливий – того ще довго не визначать віки, затьмарені кривавим заповзяттям сутичок племен, рас, класів і народів <...>”* [4, 406]. Історики твердять, що *“головним напрямом діяльності козаків, їхнім “хлібом” була війна”* [3, 283]. Намагаючись розібратись у цій проблемі, І. Ле все ж показує козаків визволителями, які долали морські простори, щоб відбити у ворога своїх полонених співвітчизників.

У романі відтворено панораму битви за визволення полонених, що перебували на турецьких кораблях. *“На довгих припонах з берега на хвилях гоїдалися високі турецькі галери <...>. Безліч малих човнів юрбилися навколо, по них кинулися козаки до галер. Там очікували своєї жажної невільницької долі, сиділи взаперті бранці”* [4, 406–407]. Центральним образом у картині батальної сцени є турецька галера. Її показано крупним планом, увагу письменника зосереджено на всіх деталях і конструкціях. *“Перед очима виростає, немов вилуплюється з молочних хмар туману, величезна чорна споруда з дірками-віконцями при воді, з яких звисали важкі весла. Вони були спущені в воду, безсило звисали вглиб”* [4, 407]. Осмислюючи історичний матеріал, І. Ле своєрідно відображає напад запорожців на корабель-тюрму, звертає увагу на вправність козаків, захоплюється ними, додає штрихів романтизму. *“<...> По чорному борту, сковзаючись, дерлися вгору козаки, спиналися на дощатий поміст, мов на віко величезної домовини бранців. Деся розшукувалися й з'явилися драбини в руках козачих. Драбини ставились в малі ворухкі човни, спираючи на чорні смоляні боки галери з таким поспіхом, що часом випускали їх у воду. Хистка підпора з човнів також рушила драбини, але козаки, підпираючи один одного, видиралися по них на борт”* [там само].

Зворушливо показано порятунок невільників, радість визволення. *“В широкий одвірок-люк із задушливим повітрям один за одним видиралися спочатку невільники-веслярі – виснажені півголі люди. З невиразним якимсь вигуком-тужем, що більше нагадував тваринний стогін, або виття, натужно дерлися нагору з галери жжовклі, виснажені і теж напіводягнені жінки, дівчата. Відкинувши природний сором за свою наготу, вони кидалися на руки рятувникам, батечками називали, обливалися слізьми радості”* [4, 408]. У цій картині поставлено основні акценти на благородстві лицарів-козаків. У контрастному співвідношенні автор чітко

окреслює жорстокість запорожців, ненависть до турків. Автором відображено наслідки їх страшних діянь у захопленому місті. *“На вулиці серед згарищ і розвалищ досить часто валялися трупи турків, особливо жінок, які не могли, як чоловіки, залишати свої житла, втікаючи від козаків”* [4, 409]. Кожен найдрібніший елемент сюжету втілює художню ідею – морські походи козаків мали визвольний характер, а жорстокість спричинена помстою. І. Ле зображує психологічні портрети запорожців, кількома штрихами відтворює риси, що характеризують сутність месників, керованих почуттями, доведених до душевних зривів. На турецькому побережжі не було жодного козака *“з нормальним виглядом людини, що не втратила свідомості й гідності месника”*, *“здебільшого печать звіра кривила обличчя <...>”* [4, 411].

Автор виявив глибокі знання морської справи XVII ст., тому події та образи в його художній уяві є правдоподібними. Тему морських походів козаків до Туреччини в романі *“Хмельницький”* осмислено з позиції вдумливого дослідника історичного матеріалу, розкрито повно й неоднобоко, що інколи допускалося в історичній прозі радянських часів. Беручи до уваги *“критерії правдивості й глибини відображення життя”* [2, 180], можна говорити про вичерпність теми роману.

У романі П. Панча *“Гомоніла Україна”* головні події не пов'язані з морськими походами, однак автор не міг обійти цю тему. Романтику пригод козаків на морі перенесено письменником у ретроспективу. У порушеній хронології художнього часу спогади кобзаря про бій козаків із турками на морі наповнюють твір динамікою, особливою піднесеністю. Працюючи над романом, П. Панч ретельно вивчав історичне минуле періоду козаччини. Письменником зібрано великий архів, складено словник, що виявляло *“глибоку обізнаність із політикою, філософією, військовою справою XVII ст.”* [9, 182]. Детально описано в романі особливості судноплавства, тактику бойових дій на морі, військову вправність запорожців. Вивчаючи матеріали дослідників військово-морської справи козаків, П. Панч описав конструкцію чайок, які не тонули на воді, хоч і були низькими та не мали палуби (*“за облявком кожного човна були з очерету вальки припасовані”* [8, 22]); обов'язки отамана в морському поході (*“на кожному човні був свій отаман, він уже мусив знати, що діяти”* [там само]).

Із розповіді кобзаря, у минулому загартованого морськими походами козака, відкривається колоритна панорама бою: ще здалеку запорожці помітили вогники на щоглах ворожих кораблів, але знялась буря, всі човни порозкидало. Турки почали обстрілювати козацькі човни. Напруженість розповіді посилює динамічна пейзажна замальовка: море *“реве ще гірше, ніж ото в степу хуртовина, човен кидає, як тріску <...>”* [8, 23]. Екстремальні умови на тлі розбурханої стихії насичують сюжет пригодницькими мотивами. Зображуючи незвичайну атмосферу, письменник показує момент несподіваного повороту подій – отаман вирішує обманути турків: спустили на хвилі липову колоду з ліхтариком попереду, на неї сіли верхи два козаки й попливли вбік човна, а на човні вогники погасили. *“Турки собі гадають, що*

то човна кидає на хвилях, спрямували туди гармату й стріляють на вогник” [там само]. Тим часом козацький човен підплив до корабля.

За свідченням істориків, основною ознакою військово-морської стратегії запорозького флоту було вміння потайки, несподівано захоплювати кораблі противника. Особливості морської операції, яку вміло виконували козаки, детально описані Д. Яворницьким: “<...> Одна половина відважних плавців працювала веслами, а друга, з ніг до голови озброєна, кидалася на абордаж “важкого трирядовесельного” турецького корабля, відразу зчіплювалася з ним і негайно вривалася всередину, хапала гроші, золото, срібло <...>, корабель з усім екіпажем, непотрібний козакам через їх невміння керувати морськими суднами, пускали на дно <...>” [3, 277–278]. Сучасний дослідник історії морських походів О. Смирнов зазначає: “Підійшовши майже впритул до ворога, зграя чайок оточувала турецьку галеру, наче рій ос ведмедя, й “жалила” його свинцем” [12, 40]. Напад козаків на ворога в морі П. Панч переповідає дуже близько до історичних свідчень. “А вже коли козаки допнуться корабля, ніколи йому не втекти: враз сточили облавки буравами, як шашіль, потім просмоленої паклі натикали й запалили <...>. Видряпались ми на чердак, а з іншого боку ще лізуть братчики, і до ноги вирубали бусурманів. Ледве встигли бранців перевести на човни, як корабель почав потопати” [8, 23]. Автор симпатизує морякам-мореплавцям, уславлює їх подвиги, вдаючись до іронії: “Сам Осман, султан турецький спав з розплющеними очима, коли доходила до Царгорода чутка про козаків” [8, 91].

На фоні романтики морських походів письменник вдало відтворив постать Богдана Хмельницького. Художнє зображення вчинків і намірів юного Богдана у канві героїчних подій окреслює риси непересічної особистості з сильним вольовим характером. Хмельницький захоплювався козацтвом, “не раз уявляв себе отаманом, який веде через розбурхане море козацькі легкокрилі чайки <...>” [там само]. П. Панч надає образу романтичності, увиразнюючи привабливість історичної постаті. Стисла інформація про перший морський похід Хмельницького до Туреччини акцентує увагу на головному – Богдану під силу будь-які випробування, у стихії козацького життя він реалізовує себе як особистість. “З того походу не багато повернуло козаків на Запорожжя, але молодого Хмеля і цього разу обминула смерть, а доля ще й пофортунила: пішов він на татар простим козаком, а повернувся вкритим славою отаманом” [8, 91–92].

П. Панч образно відтворив у романі історію морських пригод козаків, зосередив увагу на історичних деталях, увиразнивши героїчний характер козацтва та романтику подій.

Сутність козацького характеру в художній літературі виражається через певні символи. У романі Н. Рибак “Переяславська рада” такими символами є чайка, “оселедець через усю голову” в козака та “добра шабля”. Лицарство воїна-запорожця автор увиразнює на прикладі долі Максима Тернового, для якого стихія морських походів, як і для багатьох козаків, була не лише захопленням, а й смыслом життя. Колись він ходив “під зорями на чайці в Чорне море” [10, 223], не

одного турка зарубав, *“а трапилось, сам у неволю попав”* [там само]. Переживши турецьку каторгу, уже старий, Максим Терновий відчув моральне приниження на рідній землі від польського гніту. Виступивши проти пана, заробив собі смерть на палі. Н. Рибак описує, як конав старий козак, замучений фізично, але не морально. В останні миті життя *“він бачив море, і чув лоскотливий хлюпінт хвиль, і бачив білі мінарети Порти, і чув скрегіт шабель <...>”* [10, 224]. У момент від'єднання душі від тіла напівсвідомість відтворює образи, кольори, звуки, які асоціюються з волею, непримиренністю – головними цінностями козака.

Участь у морських походах для козака – це випробування на витримку духу й тіла. Саме такого принципу дотримується персонаж роману Н. Рибак і запорожець Іван Сіромаха. Мірилом козацької звитяги для нього є часи, коли *“на Кафу ходили, <...> коли Азов воювали, <...> коли море Чорне нашої козацької тіні боялось <...>”* [10, 225].

У художній інтерпретації історичної правди у романі Н. Рибак *“Переяславська рада”* морська тема характеризує, ілюструє їх прагнення до здобуття лицарської слави серед простору, стихії і небезпек.

У романі Р. Іваничука *“Мальви”* на фоні драматизму долі українців відтворено трагедію козацтва – каторгу на галерах. Ця тема розкрита лише в окремих епізодах, але повно й проникливо. Переконаливими є суто реалістичні зображення галерників та емоційне навантаження окремих художніх деталей. *“<...> На двох рядах лавок по шестеро сиділи приковані ланцюгами до весел виснажені, зарослі чоловіки, роздягнуті до пояса”* [1, 60]. Описуючи зовнішній вигляд веслярів, автор зосереджує увагу на їх глибоких стражданнях. *“З-під шкіри вигинались суглоби, спина списані синіми пругами, кайдани повиїдали зап'ястя до костей”* [там само]. Розповіді про нестерпні фізичні й моральні муки галерників притаманні риси героїчного епосу українців. У художній інтерпретації автора привертає увагу незламність козаків-невільників. Правдоподібно і вражаюче описано подію, що сталася на галері. *“Почувся раптом стогін поміж гребцями: “О Україно. О діти мої!” Засвістала таволга, пробіг ключник між рядами, лупцюючи направо й наліво, верещав <...>”* [там само]. Р. Іваничук показав протистояння вольового козацького духу моральному й фізичному приниженню. *“Таволга шмагала по обличчях, закипали криваві басамани на голих спинах, бризкала кров, а пісня не вгавала <...>”* [там само]. Не дивлячись на знущення, нестерпний біль, козаки співають про *“землю турецьку прокляту”* та *“про розлуку християнську”* [там само].

У романі *“Мальви”* кожен художній образ має певне смислове навантаження. Зокрема галера є символом насильства над волелюбним українським народом. *“Галера з ясиром, відібраним для султана, наближалася до Босфору. Мубашир віз падишахові данину від татар: степових красунь – у гарем, добірних чоловіків – до галер, і щонайцінніший товар – хлопчиків для яничарського оджака”* [1, 59]. В образі турецького корабля-тюрми сконцентровано трагізм долі невольників з України.

В історичних романах 50–60 рр. ХХ ст. тема морських походів розкрита близько до історичної правди. Письменники художньо освоїли військово-морську

стратегію козацтва, увиразнили романтику морських пригод, показали справедливість морських походів, висвітлили риси характеру і внутрішній світ козаків на фоні мариністичних пейзажів.

Література

1. Іваничук Р. Мальви : історичний роман / Роман Іваничук. – К. : Радянський письменник, 1969. – 237 с.
2. Клочек Г. У світлі вічних критеріїв : про систему критеріїв оцінки літературного твору / Григорій Клочек. – К. : Дніпро, 1989. – 221 с.
3. Косенко Л. Козаки : лицарський орден України : факти, міфи, коментарі / Леонід Косенко. – Х. : Школа, 2007. – 576 с.
4. Ле І. Хмельницький : історичний роман у трьох книгах (книга перша) : твори : у 7 т. / Іван Ле. – Т. 4. – К. : Дніпро, 1982.
5. Ле І. Хмельницький : історичний роман у трьох книгах (книга друга) : твори : у 7 т. / Іван Ле. – Т. 5. – К. : Дніпро, 1982.
6. Ле І. Хмельницький : історичний роман у трьох книгах (книга третя) : твори : у 7 т. / Іван Ле. – Т. 6. – К. : Дніпро, 1982.
7. Літературознавчий словник-довідник / [уклад. Р. Гром'як та ін.]. – К. : Академвидав, 1997. – 752 с.
8. Панч П. Гомоніла Україна : роман / Петро Панч. – К. : Дніпро, 1982.
9. Про Петра Панча : спогади, роздуми / [упорядник Б. Буряк] – К. : Радянський письменник, 1981. – 191 с.
10. Рибак Н. Переяславська рада : роман / Натан Рибак. – К. : Дніпро, 1981.
11. Смирнов А. Морская история казачества (Казачья Слава) / Александр Смирнов. – М. : Яуза, Эксмо, 2006. – 288 с.
12. Яворницький Д. Історія запорізьких козаків : у 3 т. / Дмитро Яворницький. – Львів : Світ, 1990. – Т. 1. – 316 с.

Анотація

У статті досліджено інтерпретацію теми морських походів козаків в історичних романах І. Ле “Хмельницький”, П. Панча “Гомоніла Україна”, Н. Рыбака “Переяславська рада”, Р. Іваничука “Мальви”. Авторка пояснила, що у творах правдиво висвітлено військово-морську стратегію козацтва та романтику морських пригод.

Ключові слова: історичний роман, морський похід, козаки, пейзаж, символ.

Аннотация

В статье изучено художественную интерпретацию темы морских походов казаков в исторических романах И. Ле “Хмельницкий”, П. Панча “Клокотала Украина”, Н. Рыбака “Переяславская рада”, Р. Иваничука “Мальвы”. Автор объяснила, что в произведениях правдиво освещено военно-морскую стратегию казачества и романтику морских приключений.

Ключевые слова: исторический роман, морской поход, казаки, пейзаж, символ.

Summary

The interpretations of the Cossack naval voyages given by I. Le in his novel “Khmelnitsky”, by P. Panch in his novel “Ukraine was talking”, by N. Rybak in “Summit Conference”, and by R. Ivanychuk “Mallows” are analyzed in the article. The author of the article states that Cossack naval strategy and romance of the Cossack sea adventures are shown realistically in the mentioned historical novels.

Keywords: historical novels, naval voyages, Cossacks, romance, landscape, symbol.